

गणितासंगे प्रवास

दीर्घ इतिहास असलेल्या गणिताच्या प्रगतीमुळे मानवाला ज्ञान, विज्ञान आणि तंत्रज्ञान यांच्या निर्मितीत अमोल साथ मिळाली. गणित हे काटेकोरपणे तर्कशास्त्राच्या पोलादी चौकटीत विकसित होत असल्यामुळे, अनेकदा ते रूक्ष आणि तांत्रिक होत जाते हे काही प्रमाणात खरे आहे. पण, तशी चौकट नसल्यास विसंगती निर्माण होऊ शकतात आणि गणितावर आधारित मूर्त आणि औपचारिक व्यवस्था कोलमडू शकतात.

अमूर्त, उपयोजनयुक्त आणि मनोरंजक अशी गणिताची ढोबळमानाने वर्गवारी केली असता, त्या प्रत्येकातील विविध पैलूंचा अभ्यास महत्त्वाचा आहे. मुख्य म्हणजे, ते पैलू कुठे ना कुठे एकमेकांशी जोडलेले आहेत, ज्यामुळे अनपेक्षितपणे असे सहसंबंध समोर आले, की वेगळाच आनंद मिळतो. गणिताला एक विषय म्हणून पुढे नेण्यात, तसेच त्याच्या उपयोजनांत योगदान करणाऱ्या गणितींची संख्या फार मोठी आहे आणि कित्येकांची नावे अज्ञात आहेत; पण त्यांनी शोधलेल्या आणि विकसित केलेल्या संकल्पना व पद्धती यांच्या गोष्टी रंजक, तसेच बोधक आहेत.

अनेक शाखारूपी सरितांचा मिळून अथांग महासागर, असे आता गणिताचे स्वरूप आहे. त्यात किती अनमोल रत्ने दडली आहेत, याची कल्पनाही आपल्याला नाही. तरी, गणिताचे शक्य तितके पैलू सोप्या भाषेत शालेय विद्यार्थी, शिक्षक, पालक आणि सामान्य जन ते जाणकार, अशा प्रत्येक वाचकाला भावतील असे मांडावेत या दृष्टीने, 'लोकसत्ता' या दैनिकात, २०२१ साली गणिताला वाहिलेले 'कुतूहल' हे सदर मराठी विज्ञान परिषदेने चालवले. त्याला समाजाच्या सर्व स्तरांतील वाचकांनी भरभरून प्रतिसाद दिला हे विशेष. प्रसिद्ध झालेल्या त्या २५०हून अधिक लेखांचे संकलन करून पुस्तकात जतन करावे, अशी सूचनाही वारंवार मिळाली. हे संपादित पुस्तक त्याचाच परिपाक आहे, ज्यात लेखांशिवाय वाचकांच्या निवडक प्रश्नोत्तरांचा वाचनीय विभागही समाविष्ट आहे.

गणिताचा प्राचीन ते आधुनिक काळापर्यंतचा इतिहास, प्रत्येक कालखंडाचे प्रातिनिधिक गणितज्ञ, अमूर्त संकल्पनांची उत्पत्ती, सखोल निवडक गणिती पद्धती, वैविध्यपूर्ण उपयोजन, मेंदूला चालना देणारे मनोरंजक गणित, तसेच गणितात आणि गणितामुळे उपलब्ध होत जाणाऱ्या कारकिर्दीच्या संधी, अशा बहुविध विषयांद्वारे गणिताची व्यापकता, भव्यता, रंजकता आणि उपयुक्तता मांडणारे हे पुस्तक आहे. तरी, हा बहुरंगी ठेवा गणितात रस असलेल्या किंवा उत्सुकता असलेल्या व्यक्तींच्या संग्रही अवश्य असावा.

